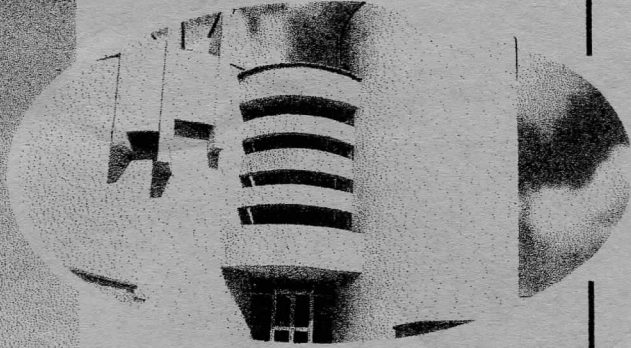
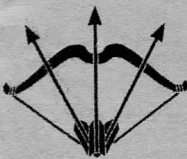

Білоцерківський
краєзнавчий
музей

Християнське буття України

Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції
до 2000-ліття Різдва Христового

Біла Церква
2001

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
БІЛОЦЕРКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

ХРИСТИЯНСЬКЕ БУТТЯ УКРАЇНИ

**Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції
до 2000-ліття Різдва Христового**

19 жовтня 2000 року

БІЛА ЦЕРКВА
2001

Християнське буття України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 2000-ліття Різдва Христового. 19 жовтня 2000 року. — Біла Церква, 2001. — 130 с.

Редактор:

Діденко Л. М.

Редакційна колегія:

Коломієць В. А.

Стародуб О. В.

Засць Р. В.

Комп'ютерна верстка:

Стародуб О. В

Друк:

дизайн-студія "ТехДокумент"

© Білоцерківський краєзнавчий музей

(5 липня 2000 р.) віце-прем'єр сказав:

Патріарх Варфоломій I висловився за початок переговорів між православними Церквами України з метою їх об'єднання, а також — за готовність очолити ці переговори. Він також дав однозначно зрозуміти, що після об'єднавчого Всеукраїнського собору Українській Православній Церкві буде надано канонічну автокефалію. На думку Патріарха Варфоломія I з метою створення сприятливої атмосфери в середовищі єпископату всіх трьох гілок православ'я, слід довести до відома всіх єпископів, учасників Собору, що їхні свячення і посади будуть визнані канонічними. На Соборі має бути обраний Патріарх Помісної Української Церкви.

З метою перешкоди об'єднанню православ'я в Україні у серпні поточного року було скликано архієрейський собор УПЦ Московського Патріархату.

На Соборі були прийняті такі рішення.

Перше: Собор виступив проти будь-якої автокефалії Української Церкви, канонічної чи неканонічної. Він полягає на "присднанні" Київського Патріархату і Автокефальної Церкви до Російської Церкви через покаяння. Ця позиція рівнозначна тому, якби український народ закликали до відмови від державності і повернення до Російської імперії.

Друге: Цей Собор звернувся до Вселенського Патріарха Варфоломія із листом, в якому закликає його не допомагати розділеному українському православ'ю, звинувачуючи Патріарха у втручанні у справу чужої канонічної території.

У свій час УПЦ МП заявляла, що вона за канонічну автокефалію, а тепер, коли відчула, що Українська Православна Церква може бути визнана автокефальною і стане в ряду інших Помісних Православних Церков, що це може відбутися через піклування Вселенського Патріарха, перелякалась і просить його не допомагати Україні, тим самим виявивши фальш своїх попередніх тверджень.

Ну, що ж, Бог їм суддя, а нам своє робити. Україна в нас одна. І ми мусимо піклуватися про неї, як піклуються діти про свою матір. Тому Архієрейський Собор УАПЦ і Архієрейський Собор УПЦ КП підписали декларацію про об'єднання. Згодом має відбутися об'єднавчий Собор. Навіть, якщо ці дві гілки православ'я об'єднуються в одну, то буде надана канонічна автокефалія Українській Церкві. Приходи ж Московського Патріархату, що не побажали ввійти в об'єднану Православну Помісну Українську Церкву будуть мати статус Російської Церкви на Україні.

О. Ярмола
(м. Біла Церква)

ПОНЯТТЯ ВІРИ В "ПЕРШОМУ ПОСЛАННІ ДО КОРИНФ'ЯН"

СВ. КЛИМЕНТА, ЄПІСКОПА РИМСЬКОГО.

Згідно з християнською традицією св. Климент вважається третім єпископом Риму після св. Петра. Його понтифікат припадає на 92—101 роки. Тертуліан розповідає, що він був настановлений єпископом самим апостолом Петром, що підтверджує також й Епіфаній, який повідомляє, що папа Климент передав папський престол Ліну (68-80) й прийняв його знову після смерті папи Анаклета (80-92), наступника Ліна. Св. Іриней вказує, що він був знайомий з апостолами Петром і Павлом, а Євсевій ототожнює його з співробітником св. Павла Климентом, що піддається сумніву деякими дослід-

никами. Про його походження, життя та діяльність існує небагато достовірних відомостей. Деякі християнські письменники повідомляють про мученицьку смерть Климента. Західна та Східна Церква почитають його святим¹.

Послання до Коринфян вважається одним із самих визначних пам'яток після апостольських часів, першим після Нового Завіту твором християнської літератури, авторство якого й дата написання засвідчені історією. Приводом для написання послання стали настрої, які були в Коринфській Церкві: під час царювання Домитіана, як і в часи апостола Павла, коринфяни розкололися на партії і лише небагато хто залишився вірним законним церковним властям.² Своїм посланням Климент ставить собі за мету сприяти примиренню, запобігти спокусі для язичників використати цей розбрат в коринфській громаді в своїх інтересах.

Дослідники відмічають значення Послання з точки зору церковно-історичної, літургійної; важливим вважається також, що в ньому фактично констатується першість Римської Церкви. Важливим моментом, з боку догматичного, визнається ствердження спадкоємності законної влади в Церкві³.

Саме це останнє, ми можемо розглянути більш доладно з боку ствердження законності існування церковної ієрархії. Климент знаходить причину розбрату, який виник в громаді, в невідкоренні мирян владі пастирів. Починаючи послання з похвали колишнього миру у коринфян, він каже:

Во всем вы поступали нелицеприятно, ходили в заповедях Божиих, повиняясь предводителям вашим, и, воздавая должную честь старшим между вами! (гл. I).

А потім:

... люди бесчестные восстали против почтенных, безславно против славных, глупе против разумных, молодые против старших... сделался отступ в вере... (гл. III).

Климент намагається побудувати церковну ієрархію, спираючись на авторитет віри. Він прокреслює пряму сходження Божої благодаті: Бог Отець — Бог Син — апостоли — єпископи та дракони — миряни. Так само, як колись для прийняття Ісуса Христа з боку його учнів-апостолів потрібен був акт віри, так само Климент вимагає прийняти тих, кого настановили апостоли — єпископів й низходячу ієрархічну структуру.

Щоб підтримати порядок у церковній громаді Клименту немає потреби раціонально обгрунтовувати необхідність підкорятися. Церковна ієрархія, як би не має ніякого відношення до цього світу. Не важливо, хто є пастир, головне, що він осяяний Божою благодаттю. Це майже чистий акт віри. Для Климента поняття віри вже не стільки пов'язане з вірою з вірою в Ісуса Христа, як з вірою в церковну ієрархію. Ці поняття в посланні стають майже рівнозначними. Лише той, хто дійсно вірить в Господа, може вірити в тих, кого він настановив через своїх учнів. І навпаки.

Таким чином, ми бачимо, що віра, як її розуміє Климент, повністю відкидає розумне обгрунтування, яке ми можемо простежити при наверненні апостолів (тих хто

¹ *Раннехристиянские церковные писатели. Антология.* — М.: СП «Интербук», 1990. — С. 17-18.

² Там же. — С. 18; Псонов М. Э. *История Христианской Церкви (до разделения Церквей — 1054 г.)*. — К.: Издание христианской благотворительно-просветительной ассоциации «Путь к истине», 1991. — С. 162.

³ *Раннехристиянские церковные писатели.* — С. 19—20.

безпосередньо бачив Христа). Для нього віра це повністю чистий акт, який в ідеалі має навіть суперечити висновкам розуму.

Н. В. Кукса
(м. Чигирин)

ПОСТАТЬ МАРКА ФЕДОРОВИЧА ГРУШЕВСЬКОГО У ВСТАНОВЛЕННІ УАПЦ (20—30 роки ХХ ст.).

1920 року пленумом ВГЦР було проголошено автокефалію Української Православної Церкви з прийняттям відповідних резолюцій і звернення до українського православного громадянства. Українську парафію переведено до великого собору Св. Софії, де в день св. Юрія Переможця зачитано лист про автокефалію УПЦ.

Серед організаторів УАПЦ прослідковується постать архієпископа Софійського собору Марка Федоровича Грушевського.

Народився Марко Федорович 25 квітня 1865 р. в с. Худоліївці Чигиринського повіту в сім'ї місцевого дяка. По закінченні Київської духовної семінарії (1889 р.) отримав призначення псаломщика в с. Чернявку Черкаського повіту; 1893 р. — дяка в с. Мордву Чигиринського повіту. В 1895 р. Марко Грушевський рукопокладений в священники. Протягом року — настоятель церкви Успіня Пресвятої Богородиці і вчитель приходської школи с. Мордви.

З 1897 р. до 1910 р. о. Марко — священник церкви св. архістратига Михаїла в с. Суботіві Чигиринського повіту. Захопившись ідеєю вивчення і збереження народної культури, значну частину вільного від служби часу священник проводив серед селян, записував їх спогоди, вивчав обряди, звичаї, традиції. Використовуючи при цьому соціологічні методи дослідження: анкетування, опитування за спеціально розробленим запитальником.

Марка Грушевського глибоко поважали місцеві жителі, з якими в нього склалися товариські стосунки. Матеріали, зібрані на Чигиринщині протягом 1889—1900 рр., згодом були оформлені в двотомну працю *Дитина в звичаях і віруваннях українського народу*.

Вияткова цінність збірки в тому, що о. Марко першим серед дослідників зробив спробу не просто зафіксувати основні елементи сімейної обрядовості, а виявив глибинні витoki усталених народних традицій, їх трансформацію під впливом змін в укладі життя селянської родини.

Вірогідно, що вибір даної теми із застосуванням новітніх на той час методів дослідження був здійснений під впливом М. С. Грушевського, з яким Марка Федоровича єднали родинні і духовні зв'язки, підтримувані листуванням. Під протекцією Михайла Сергійовича і була надрукована дана праця у VIII—IX томах *Матеріалів до української етнології* (видавництво Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка, Львів, 1906—1907 рр.), що отримала високу оцінку І. Я. Франка.

Незаперечною довершеністю відзначається наступна праця *Дитячі забавки та ігри усяки*, зібрані на Чигиринщині наприкінці ХІХ ст.

До збірки ввійшов ретельний опис 77 найбільш поширених дитячих іграшок з детальною технологією виготовлення та методикою застосування.

Тривалі спостереження та безпосередня участь у громадському житті населення у повсякденних його проявах (священник та члени його сім'ї допомагали односельцям

	Стр.
Діденко Л. М. Вступне слово.	3
Драчова Т. М. Побудова відношень між релігійними громадами та білоцерківською міською владою.	3
Савков М. Християнська ідея вільного поступку та індивідуальний до- свід її реалізації на межі тисячоліть.	5
Пауков М. Буття очима українського священика.	12
Ярмола О. Поняття віри в "Першому посланні до коринфян" св. Климе- нта, єпископа римського.	17
Кукса Н. В. Постать Марка Федоровича Грушевського у встановленні УАПЦ (20—30 роки XX ст.).	19
Стародуб О. Książka przedslubna Ставищенської римо-католицької пара- фії (1820—1826 pp.)	22
Стародуб О. Історія білоцерківського костюлу св. Іоанна Хрестителя за книгою візит 1850—1914 pp.	29
Халайджі В., Ярмола О. Відносини між релігійними громадами та Ра- дянською державою на терені білоцерківської округи наприкінці 1920- х—1930 pp.	39
Коломиєць В., Стародуб О. Доля релігійних цінностей з фондів Білоцер- ківського о краєзнавчого музею 1924—1943 pp.	51
Чернецький Є. Білоцерківщина: церква Преображення Господнього в місті Білій Церкві (1833—1917).	56
Коломиєць В. О. "Відлига" із сибірськими заморозками (декілька сторі- нок з літопису Свято-Преображенського приходу Білої Церкви)	67
Махлай С., Ярмола О. Доля Миколаївської церкви в другій половині 1920-х — на початку 1941 року.	74
Чиговська Л. "Ave Maria" для Фастова.	79
Шулешко І. З історії будівництва православних церков у Фастові.	81
Кукса Н. В. З історії Іллінської церкви.	85
Кукса Н. В. До історії Михайлівської церкви в Суботіві.	91
Андрусенко Г. Б. З життя Межигірського монастиря.	97
Перепелиця А. Чигиринський Свято-Троїцький монастир.	102
Кукса Н. В. Церква Успія Пресвятої Богородиці в Чигирині.	108
Потапова Н. В. Сакральна естетика бисера в духовній культурі славян (сопоставлення творчства Ольги Краюхиной і Тат'яни Панько як повод к размышлению о способах бытования бисера).	112
Потапова Н. В. Українська витинанка крізь призму християнських свят (на прикладі витинанок Надії Кравець).	118